

Stanisław Dziekoński

Katecheza dorosłych w perspektywie inicjacji chrześcijańskiej dzieci i młodzieży

---

Studia Theologica Varsaviensia 47/1, 49-67

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. STANISŁAW DZIEKOŃSKI

KATECHEZA DOROSŁYCH W PERSPEKTYWIE INICJACJI CHRZEŚCIJAŃSKIEJ DZIECI I MŁODZIEŻY

Od kilku lat ma gruncie katechezy polskiej coraz więcej uwagi poświęca się katechezie dorosłych. W jakiejś mierze można to postrzegać jako implikację nauki posoborowych katechetycznych dokumentów Kościoła, w których posługa wobec osób dorosłych znalazła swoje wyraziste umocowanie¹. W katechezie dorosłych widzi się formę katechezy: docelową², najznakomitszą³, centralną, pełną i skuteczną⁴. Na rzecz katechezy dorosłych przedstawia się różne racje i motywy. Jedne odwołują się do wiary dorosłego, inne z kolei do pełnionych przez osoby dorosłe zadań w społeczeństwie i wspólnocie kościelnej bądź też sięgają do najgłębszych uzasadnień – przywołują uwielbienie Boga i dobro Kościoła⁵. Katechezę dorosłych postrzega się jako remedium na zdynamizowanie działalności Kościoła i zapewnienie jej większej skuteczności, a w konsekwencji także osłabienie czy zatrzymanie procesów dechrystianizacji i laicyzacji, które relatywizują czy wręcz negują tradycyjne wartości chrześcijańskie, tworząc nową kulturę i obyczaje bez odniesień do wiary. Warto też podkreślić, że ogólne przemiany dokonujące się we współczesnym świecie domagają się, aby człowiek dorosły uczestniczył w nich w sposób twór-

---

¹ Por. A. Potocki, *Katecheza dorosłych w przemianie*, w: *Katecheza dorosłych we wspólnocie Kościoła*, red. K. Misiaszek, Warszawa 2002, s. 65.

² Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Ogólna Instrukcja Katechetyczna „Directorium Catechisticum Generale”*, w: *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, 1, red. W. Kubik, Warszawa 1985, 20. Stosowany skrót: DCG.

³ Por. *Adhortacja apostolska o katechizacji w naszych czasach „Catechesi tradendae”*, Rzym 16.10.1979, wydanie polskie w: *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, 2, red. W. Kubik, Warszawa 1985, 43. Stosowany skrót: CaT.

⁴ Por. Międzynarodowa Rada do Spraw Katechezy, *Katecheza dorosłych we wspólnocie chrześcijańskiej*, wydanie polskie Kraków 2001, 25. Stosowany skrót: KDwWK.

⁵ Por. tamże, 20.

czy i odpowiedzialny, odznaczał się właściwie rozumianą dojrzałością, także w płaszczyźnie wiary⁶.

W literaturze teologiczno-pastoralnej wskazuje się na różne formy katechezy dorosłych i możliwości jej realizacji. W niniejszej refleksji katecheza dorosłych zostanie przedstawiona w odniesieniu do inicjacji chrześcijańskiej dzieci i młodzieży, realizowanej w ramach wprowadzenia ich w rzeczywistość chrztu świętego, Pierwszej Komunii świętej i bierzmowania. Temat ten do tej pory był poruszany jedynie przy okazji, ponieważ refleksja teologiczno-pastoralna bardziej była skoncentrowana na istocie katechezy dorosłych, jej naturze, celach i zadaniach.

1. INICJACJA CHRZEŚCIJAŃSKA W KATECHEZIE DOROSŁYCH

Pełne przedstawienie katechezy dorosłych w kontekście inicjacji chrześcijańskiej dzieci i młodzieży domaga się najpierw zauważenia relacji, jaka zachodzi między katechezą dorosłych i w ogóle inicjacją chrześcijańską. Można to rozpatrywać niejako na dwóch płaszczyznach mówiąc o inicjacji chrześcijańskiej dorosłych lub o formacji dorosłych prowadzonej przy okazji inicjacji chrześcijańskiej dzieci i młodzieży.

Wartość katechezy inicjacyjnej dorosłych wyjątkowo silnie uwiadacznia się w okresie wczesnochrześcijańskim. Realizowana wówczas inicjacja chrześcijańska koncentrowała się wokół tajemnicy chrztu świętego i w najbardziej ogólnym ujęciu obejmowała: przygotowanie dalsze, nawrócenie, pouczenie przed chrztem, poręcznie, wyznanie wiary, chrzest, udzielanie daru Ducha Świętego, włączenie do wspólnoty wierzących, naukę po chrzcie⁷. Tak formowana katecheza inicjacyjna była skierowana do dorosłych, ponieważ sakramentu chrztu udzielano głównie osobom dorosłym, świadomie przyjmującym treść i wymagania Ewangelii głoszonej przez Kościół⁸.

---

⁶ Por. K. Misiaszek, *Katecheza dorosłych w dokumentach Kościoła*, w: *Katecheza dorosłych we wspólnocie Kościoła*, dz. cyt., s. 31.

⁷ Por. R. Murawski, *Wczesnochrześcijańska katecheza (Do Edyktu Mediolańskiego – 313 r.)*, Płock 1999, s. 32-33.

⁸ Por. Cz. Krakowiak, *Katechumenat chrzcielny dorosłych w Kościele posoborowym*, Lublin 2003, s. 37.

Wielkie bogactwo teologii sakramentu chrztu dostrzega się w okresie rodzenia się katechumenatu, gdzie ścisła formacja dorosłych była realizowana poprzez:

- katechezę biblijną, skoncentrowaną na przybliżaniu historii zbawienia;
- katechezę doktrynalną prowadzoną podczas bezpośredniego przygotowania do przyjęcia chrztu świętego, wyjaśniającą Symbol wiary i Modlitwę Pańską wraz z wypływającymi z nich konsekwencjami moralnymi;
- katechezę mistagogiczną następującą po chrzcie, pomagającą w wewnętrznym przeżyciu sakramentów wtajemniczenia i w wejściu do wspólnoty⁹.

Według Dyrektorium ogólnego o katechizacji z 1997 r. ta patrystyczna koncepcja jest źródłem światła dla współczesnego katechumenatu i katechezы wtajemniczającej¹⁰. Uwaga ta jest tym bardziej istotna, jeśli uwzględni się, że potrzeba katechezы dorosłych w formie katechumenatu istnieje nie tylko w krajach misyjnych, ale też w tradycyjnie chrześcijańskich. Zwrócił na to uwagę między innymi kardynał Martini w programie pastoralnym „Itinerari educativi”¹¹, przy czym jeszcze bogatsze doświadczenia uwidaczniają się w Kościele we Francji, gdzie praktyka duszpasterska wyprzedziła na kilka dziesiątków lat oficjalne wypowiedzi Kościoła dotyczące katechumenatu dorosłych¹².

Zadaniem katechezы dorosłych jest nie tylko ich chrześcijańska inicjacja, jakkolwiek bardzo istotna, ale też stałe wychowywanie wiary, które – co ważne ze względu na główny problem niniejszej refleksji, może być prowadzone przy okazji inicjacji chrześcijańskiej dzieci. Istnieją bowiem dwie fundamentalne drogi katechezы dorosłych – pierwsza dotyczy rodzin chrześcijańskich, druga zaś związana jest z różnego rodzaju grupami, ruchami i stowarzyszeniami religijnymi¹³. Katecheza związana z przyjmowaniem przez dzieci sakramentów inicjacji chrześcijańskiej: chrztu świętego, Pierwszej Komunii świętej,

---

⁹ Por. J. Kochel, *Katecheza dorosłych w Kościele mediolańskim*, w: *Katecheza dorosłych we wspólnocie Kościoła*, dz. cyt., s. 328.

¹⁰ Por. *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji*. Wydanie polskie 1998, 88. Stosowany skrót: DOK.

¹¹ Por. J. Kochel, art. cyt., s. 329.

¹² Por. E. Młyńska, *Katecheza dorosłych*, w: *Katecheza dorosłych we wspólnocie Kościoła*, dz. cyt., s. 294.

¹³ Por. J. Kochel, art. cyt., s. 330.

bierzmowania, jest realizowana w ramach formacji rodziców-rodzin. Poprzez taką katechezę dorosły może głębiej poznać znaki i symbole religijne, odkryć rolę Pisma świętego, pełniej zrozumieć znaczenie i praktykę modlitwy liturgicznej i prywatnej, zaangażować się w dawanie świadectwa wiary nie tylko we wspólnocie chrześcijańskiej, ale też w życiu publicznym. Jakkolwiek ten rodzaj czy model katechezy jest wpisany w tzw. formy tradycyjne¹⁴, trzeba zauważyć, że podobny obszar docelowych działań katechezy dorosłych został zakreślony w dokumencie formującym określone postulaty pod adresem współczesnej katechezy dorosłych: „Katecheza dorosłych we wspólnocie chrześcijańskiej”¹⁵. Charakter takiej katechezy będzie determinowany między innymi specyfiką poszczególnych sakramentów inicjacji chrześcijańskiej.

2. KATECHEZA DOROSŁYCH PRZED CHRZTEM ŚWIĘTYM DZIECKA

W katechezie dorosłych skoncentrowanej wokół chrztu świętego cześć podejmowanych zagadnień będzie miało charakter wprowadzający. Do nich zaliczyć trzeba tematy wyjaśniające:

- kto może być ochrzczony, kiedy, gdzie i przez kogo;
- wybór imienia dla dziecka;
- kryteria, jakie powinni spełniać rodzice chrzestni.

Stosowne wyjaśnienia podaje w tym względzie Kodeks Prawa Kanonicznego w części pierwszej „Sakramenty”, w tytule „Chrzest”¹⁶, ale jeszcze więcej czasu należałoby poświęcić istocie tego sakramentu poczynając od przedstawienia i rozwinięcia podstawowych informacji, że chrzest święty:

- wyzwala z grzechu pierwородnego i gładzi wszystkie inne grzechy;
- rzeczywiście odradza do nowego życia, tak że stajemy się dziećmi Bożymi;
- jest bramą wszystkich sakramentów, czyli otwiera do nich dostęp;
- przeznaczona do uczestnictwa w kulcie religii chrześcijańskiej;

¹⁴ Por. R. Czekalski, *Formy katechezy dorosłych w Polsce – realizacja, możliwości, projekty*, w: *Katecheza w Kościele i dla Kościoła*, red. R. Czekalski, Płock 2006, s. 135.

¹⁵ Por. KDwWK, 39-42.

¹⁶ Por. *Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski, Poznań 1984, kan. 849-874.

- włącza we wspólnotę Kościoła;
- zobowiązuje do świadectwa wiary otrzymanej od Boga;
- nakłada odpowiedzialność za realizację posłannictwa powierzono-ego Kościołowi przez Chrystusa.

Takiej prezentacji natury chrztu świętego dokonuje Katechizm Kościoła Katolickiego¹⁷, podtrzymując tym samym stanowisko wyrażone już wcześniej przez ojców Soboru Watykańskiego II w konstytucji dogmatycznej o Kościele „*Lumen gentium*”¹⁸. W soborowym dokumencie wyjaśniono ponadto, że ogółowi Ludu Bożego przysługuje tzw. kapłaństwo powszechne, otrzymywane w sakramencie chrztu świętego i aktualizowane przez sakramenty, modlitwę, świadectwo życia godne chrześcijanina, czynną miłość. Poza uczestnictwem w kapłaństwie Chrystusa według nauki Soboru cała społeczność Kościoła uczestniczy w Chrystusowej funkcji oraz misji prorockiej i królewskiej¹⁹.

Głębsze wniknięcie w tajemnicę chrztu świętego dokonuje się poprzez wyjaśnienia dotyczące bogatej symboli i znaków obecnych w czasie liturgii chrztu świętego. Na początku celebracji jest kreślony znak krzyża na czole dziecka przez celebrans, rodziców naturalnych i chrzestnych. Znak ten „wyciska pieczęć Chrystusa na tym, który do niego ma należeć, i oznacza łaskę odkupienia, jaką Chrystus nabył dla nas przez swój krzyż”²⁰.

Czynienie znaku krzyża na czole dziecka zachowało się z dawnego przyjęcia do katechumenatu, czyli instytucji zapoczątkowanej już w II wieku, która miała przygotować osobę dorosłą do przyjęcia chrztu świętego. Znak krzyża na czole katechumena czynili celebrans, rodzice, chrzestni i bliscy podczas pierwszego skrutynium. Obecny rytuał chrztu dzieci swą strukturą przypomina dawne obrzędy katechumentatu, przy czym chodzi tu o bliższe przygotowanie, które miało miejsce w okresie Wielkiego Postu i Wielkiej Nocy²¹.

---

¹⁷ Por. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wydanie polskie Poznań 1994. Stosowany skrót: KKK.

¹⁸ Por. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: *Sobór Watykański II: Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, wyd. III, Poznań 1968, 11. Stosowany skrót: KK.

¹⁹ Por. E. Florkowski, *Wprowadzenie do konstytucji dogmatycznej o Kościele*, w: *Sobór Watykański II: dz. cyt.*, s. 95.

²⁰ KKK, 1235.

²¹ Por. S. Dziekoński, E. Rucka, *Katecheza wyjaśniająca rzeczywistość chrztu św. w przygotowaniu dzieci do Pierwszej Komunii św.* „*Studia Teologiczne: Białystok, Drohiczyn, Łomża*”, 19(2001), s. 277-278.

Oddzielnego wyjaśnienia wymaga kwestia egzorcyzmu nad małym dzieckiem i włożenie ręki. W religii chrześcijańskiej egzorcyzm oznacza obrzęd liturgiczny polegający na uwolnieniu człowieka z mocy szatana i niewoli grzechu. Główną przyczyną wprowadzenia modlitwy z egzorcyzmem do obrzędów chrztu świętego jest grzech pierworodny, który sprowadził na człowieka dramatyczne konsekwencje: zniszczył pierwotną świętość; zburzył harmonię charakteryzującą życie pierwszych ludzi i ich relacje ze stworzeniem; zerwał panowanie duchowych władz duszy nad ciałem; napięciom poddał jedność mężczyzny i kobiety, co przejawia się w pożądaniu i chęci panowania; doprowadził do rozprzestrzenienia się grzechu w świecie²². W rytuale obrzędów chrztu dzieci są dwie formuły modlitwy z egzorcyzmem, przy czym w każdej z nich jest powtarzana ta sama prośba, aby mocą Jezusa Chrystusa Bóg wszechmogący uwolnił dziecko od zmyły grzechu pierworodnego. Po modlitwie celebrans w milczeniu kładzie rękę na dziecku. Jest to znak przyjęcia dziecka pod opiekę i wpływ Kościoła, obecny także w katechumenacie pierwotnego Kościoła²³.

W liturgii chrztu świętego niezwykle znaczenie posiada symbolika wody, która w chrześcijańskiej interpretacji staje się wodą życia nadprzyrodzonego, jest środkiem do przekazania łaski Chrystusa, czymś sakramentalnym²⁴. Używana podczas chrztu świętego woda otrzymuje moc uświęcającą dzięki Chrystusowi, przez którego zstępuje na wodę moc Ducha Świętego. Istotę tej tajemnicy oddają modlitwy poświęcenia wody, odmawiane podczas Wigilii paschalnej czy w czasie sprawowania obrzędu chrztu. W modlitwach tych – jak zauważa Katechizm Kościoła Katolickiego – Kościół prosi Boga, by przez swojego Syna i mocą Ducha świętego zstąpił na tę wodę, aby ci, którzy zostaną w niej ochrzczeni «narodzili się z wody i z Ducha» (J 3,5)²⁵.

Po chrzcie świętym następują tzw. obrzędy wyjaśniające: namaszczenie krzyżem świętym, włożenie białej szaty i wręczenie zapalonej świecy. Ich zadaniem jest pogłębienie tajemnicy chrztu świętego, a każdy z obrzędów posiada też swoją specyfikę. Używane podczas chrztu świętego krzyżmo święte jest wonnym olejem poświęconym przez biskupa w Wielki Czwartek. Woń zapewnia krzyżmu świętemu

²² Por. KKK, 398-401.

²³ Por. B. Mokrzycki, *Droga chrześcijańskiego wtajemniczenia*, Warszawa 1983, s. 231.

²⁴ Por. D. Forstner, *Świat symboliki chrześcijańskiej*, Warszawa 1990, s. 68.

²⁵ KKK, 1238.

balsam mieszany z oliwą otrzymaną z ciemnozielonych owoców drzewa oliwkowego. Olej, którym namaszczone jest dziecko podczas chrztu świętego, jest przeniknięty Bożą mocą, udzielającą łaski nadprzyrodzonej. Namaszczenie krzyżem świętym oznacza dar Ducha świętego dla nowo ochrzczonego. Przypuszcza się, że praktyka namaszczenia ciała olejem zaraz po przyjęciu chrztu świętego weszła w pierwszej połowie II wieku. Według świadectw Hipolita i Tertuliana namaszczenie to posiada duchowy, uświęcający charakter i wyraża więź ochrzczonego z Chrystusem oraz otrzymane łaski chrztu świętego²⁶.

W tradycji chrześcijańskiej zakładanie białej szaty ma przypominać, że „stary człowiek” – obciążony grzechami i winą, umarł. Ochrzczony zrodzony dzięki śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa jest nowym człowiekiem, wezwanym do dawania świadectwa wiary. Symbolika białej szaty nabrała znaczenia dzięki katechezom mistagogicznym, które tłumaczyły sens poszczególnych obrzędów wtajemniczenia chrześcijańskiego. W interpretacji Katechizmu Kościoła Katolickiego „biała szata ukazuje, że ochrzczony «przyoblekł się w Chrystusa» (Ga 3, 27) i zmartwychwstał z Chrystusem”²⁷. Fakt ten nakłada na ochrzczonego określone obowiązki, o czym przypomina święty Paweł w Liście do Kolosan: „Jeśli więc razem z Chrystusem powstałiście z martwych, szukajcie tego co w górze, gdzie przebywa Chrystus, zasiadający po prawicy Boga (...). Umarliście bowiem i wasze życie jest ukryte z Chrystusem w Bogu (...). Nie okłamujcie się nawzajem, bo zwlekliście z siebie dawnego człowieka z jego uczynkami, a przyoblekli nowego, który wciąż się odnawia ku głębszemu poznaniu Boga” (Kol 3, 1. 3. 9-10).

Podczas sprawowania obrzędów chrztu świętego bardzo silnie wyeksponowana jest symbolika światła. Płomień-światło oznacza to, co niematerialne, dlatego też jest widzialnym znakiem Boga. W świetle objawiają się działanie Boga, Jego dobroć i miłosierdzie. Na kartach Pisma świętego symbolika światła w sposób szczególny została odniesiona do osoby Mesjasza, który u proroka Izajasza został nazwany „światłością wielką” (por. Iz 9, 1; 60, 19n). Chrystus jest światłością prawdziwą, oświecająca każdego człowieka i dającą życie. Nie dziwi więc, że symbolika światła występuje często w liturgii Kościoła. Liczne teksty mówią o światłości Bożej, głoszą ją w hymnach, ukazują

²⁶ Por. R. Murawski, *Wczesnochrześcijańska katecheza*, dz. cyt., s. 313.

²⁷ KKK, 1243

je symbolikę podczas poświęcenia świec przy różnych uroczystościach i świątach. Symbolika światła wyjątkowo mocno jest wyeksponowana podczas Wigilii Paschalnej. Zapalana wówczas specjalna świeca, zwana paschałem, oznacza Chrystusa Zmartwychwstałego. Od tej świecy zapalane są świece ochrzczonych²⁸. Ten akt wskazuje na bezpośredni związek pomiędzy Chrystusem – Światłością świata, i ochrzczonym, który według słów świętego Pawła przeszedł z krainy ciemności do krainy światła (Ef 5, 8).

W katechezie skoncentrowanej wokół tajemnicy chrztu świętego nie może zabraknąć tematów dotyczących zadań spoczywających na rodzicach związanych z wychowaniem dziecka w wierze chrześcijańskiej. Realizacja tak określonego ideału domaga się wiary przede wszystkim samych rodziców, co zostało uwypuklone między innymi w „Directorium Catechisticum Generale”. „Początki życia religijnego i moralnego – jak wyjaśniano w dokumencie – sięgają samych początków życia ludzkiego. W rodzinach pierwsze miesiące i lata życia, mające wielkie znaczenie dla równowagi umysłowej przyszłego człowieka, warunkują także chrześcijańską osobowość (...). Dziecko bowiem przez proces swego rodzaju «osmozy» przejmuje sposób postępowania i myślenia swoich domowników. Stąd w dziecku jakby gromadzi się zespół doświadczeń (doznań). Stanie się on jakimś fundamentem dla jego życia religijnego, które będzie się powoli rozwijało i ujawniało”²⁹. Formacja taka jest najbardziej harmonijna, gdyż dziecko doświadcza zaufania, miłości i radości, jakie występują najpierw między niemowlęciem a matką, a następnie między nim a ojcem. Stanowią one niejako bazę psychologiczną do nawiązania prawidłowych relacji z Bogiem i rozwoju cnót teologicznych otrzymanych przez dziecko na chrzcie świętym. Aby jednak dać możliwość pełnego owocowania łasce chrztu świętego, naturalna miłość rodziców do dziecka musi być przeniknięta prawdziwie chrześcijańskim życiem³⁰.

Przedstawione wyżej działania mają znaczenie dla kształtowania prawdziwego obrazu Boga, czyli wytworzenia w dziecku przekonania o bliskości, życzliwości i przyjaźni Boga do człowieka³¹. W tej formacji istotne znaczenie mają też działania bezpośrednio ukierunkowane

---

²⁸ M. Lurker, *Słownik obrazów i symboli religijnych*, tłumaczenie K. Romaniuk, Poznań 1989, s. 237-238.

²⁹ DCG, 78.

³⁰ Por. tamże.

³¹ Por. Z. Marek, *Wychować do wiary. Zagadnienia wychowania religijnego dziecka w wieku przedszkolnym*, Kraków 1996, s. 48.

na rozwój wiary, bezpośrednio związane z katechezą rodzinną, która w nauczaniu Kościoła po raz pierwszy została szerzej zaprezentowana za pontyfikatu Jana Pawła II, w adhortacji apostolskiej o katechizacji w naszych czasach „Catechesi tradendae”. Katecheza rodzinna – według papieża – wyprzedza katechezę instytucjonalną, towarzyszy jej i ją poszerza³². Najbardziej charakterystycznym elementem katechezy rodzinnej jest spontaniczność, gdyż katechezą taką jest całe życie rodzinne zgodne z Ewangelią, któremu trudno narzucać określone, sztywne ramy. Szczególnego znaczenia nabierają wydarzenia rodzinne związane z przyjmowaniem sakramentów, obchodem świąt liturgicznych, także narodziny dziecka i żałoba, jeśli wyjaśniany jest ich chrześcijański czy religijny sens³³. W „Catechesi tradendae” zostały też sprecyzowane najważniejsze zadania włączone w katechezę rodzinną dzieci:

- w prostych słowach ukazywać dziecku dobrego i troskliwego Ojca w niebie tak, by uczyło się ono wznosić swe serce ku Niemu;
- nauczyć dziecko krótkich modlitw, gdyż dają one początek pełnemu miłości dialogowi z Bogiem w późniejszym okresie życia;
- angażować wszystkie władze dziecka w żywy kontakt z Bogiem;
- okazywać dziecku miłość i głęboki szacunek, pamiętając, że ma ono prawo do przedstawiania wiary chrześcijańskiej w prosty sposób i prawdziwie³⁴.

3. KATECHEZA DOROSŁYCH W KONTEKŚCIE SAKRAMENTU BIERZMOWANIA

W świetle przekazów biblijnych po chrzcie zazwyczaj miało miejsce przekazanie darów Ducha Świętego, związane z nałożeniem rąk. Łączność obu obrzędów: chrztu i włożenia rąk, wyraźnie uwypuklił święty Łukasz w Dziejach Apostolskich, relacjonując treść przemówienia Piotra w dniu Piędziesiątnicy, który wezwał słuchających do nawrócenia, oraz do przyjęcia chrztu w imię Jezusa Chrystusa i daru Ducha Świętego (por. Dz 2, 38)³⁵. W czasach apostoelskich włożenie rąk połączone z modlitwą jest koniecznym warunkiem pełnej inicjacji chrześcijańskiej; wyrazem przekazania daru Ducha Świętego

---

³² Por. CatT 68.

³³ Por. tamże.

³⁴ Por. tamże, 36.

³⁵ Por. R. Murawski, Wczesnochrześcijańska katecheza dz. cyt., s. 42.

i znakiem nawiązania silniejszej więzi z Kościołem. Dzięki mocy Ducha Świętego już ochrzczeni mogą prowadzić życie zgodne z wymogami Ewangelii. Owocem działania Ducha Świętego w już ochrzczonych jest: miłość, radość, pokój, pobożność, czynne miłosierdzie i budowanie wspólnoty Kościoła³⁶. W obrzędzie włożenia rąk, tradycja chrześcijańska dopatruje się początków sprawowania sakramentu bierzmowania³⁷.

Współcześnie w normalnych warunkach bierzmowana jest młodzież, a przygotowanie do tego sakramentu jest wyznaczone na czas gimnazjum. W Polsce istnieje przynajmniej kilka programów przygotowania do bierzmowania, różnych co do treści i formy, realizowanych w jakiejś mierze w ramach szkolnego nauczania religii i w katechezie parafialnej. Warto jednak podkreślić, że bierzmowanie stanowi znakomitą okazję dla prowadzenia katechezy dorosłych adresowanej do rodziców. Jej treść może być skoncentrowana wokół tajemnicy Ducha Świętego, teologii sakramentu bierzmowania i świadectwa życia chrześcijańskiego w dzisiejszym świecie. Wydaje się, że w tych tematach są zawarte zagadnienia, które łączą w sobie rzeczywistość właściwą sakramentowi bierzmowania a zarazem kwestie istotne dla życia dorosłego chrześcijanina.

Zgłębianie tajemnicy Ducha Świętego wymaga przede wszystkim sięgnięcia do tekstów biblijnych, ponieważ stanowią one źródło naszej wiary i poznania Boga. Na kartach Starego Testamentu Duch Jahwe jest ukazany jako moc determinująca wewnętrzne i zewnętrzne życia człowieka, charyzmatyczne uzdolnieniem³⁸. W Nowym Testamencie Duch Jahwe staje się Duchem Jezusa. Moc Ducha Bożego ujawnia się w całej egzystencji Jezusa – od początków Jego życia ziemskiego, poprzez publiczną działalność, aż po śmierć i zmartwychwstanie. Dla Pawła Duch Jahwe jest obiecany przez Jezusa Chrystusa Duchem Świętym, który zaznacza swoją obecność we wspólnocie wieloma darami i charyzmatami, oraz wypełnia życie chrześcijanina. Każdy chrześcijanin otrzymuje moc Ducha Świętego, aby służyć i współdziałać odpowiedzialnie dla życia Kościoła. Przyjęcie Ducha Świętego przynosi konkretne owoce: życie wiary w naśladowaniu

---

³⁶ Por. B. Testa, *Sakramenty Kościoła. Podręcznik teologii katolickiej*, t. 9., Przekład i opracowanie L. Balter, Poznań 1998, s. 152-153.

³⁷ Por. R. Murawski, *Wczesnochrześcijańska katecheza*, dz. cyt., s. 43.

³⁸ Por. J. Kudasiewicz, *Rola ducha Świętego w dziejach zbawienia w świetle czytań biblijnych odnowionego obrzędu bierzmowania*, w: *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*, red. J. Kudasiewicz, Warszawa 1981, s. 100.

Jezusa, świadectwo o Jezusie, wspólne trudzenie się wokół dziedzictwa Jezusa, urzeczywistnianie się wspólnoty i całego Kościoła³⁹. W świetle świadectw biblijnych dar Ducha Świętego jest źródłem energii nieodzownej do przyjęcia i wypełnienia chrześcijańskiego posłannictwa i znajduje się u początków charyzmatów⁴⁰.

Pogłębioną naukę o sakramencie bierzmowania, w pewnym sensie rys teologiczny tego sakramentu, podaje Katechizm Kościoła Katolickiego wyjaśniając między innymi, że „sakrament bierzmowania wraz z chrztem i Eucharystią należy do «sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego» (...). Przyjęcie tego sakramentu jest konieczne do dopełnienia łaski chrztu. Istotnie przez sakrament bierzmowania (ochrzczeni) jeszcze ściślej wiążą się z Kościołem, otrzymują szczególną moc Ducha Świętego i w ten sposób jeszcze mocniej zobowiązani są, jako prawdziwi świadkowie Chrystusa, do szerzenia wiary słowem i uczynkiem oraz bronienia jej”⁴¹. Istotna treść tej definicji została zaprezentowana w wypowiedziach ojców Soboru Watykańskiego, w Konstytucji dogmatycznej o Kościele „*Lumen gentium*”⁴².

W pogłębionej refleksji teologicznej nad bierzmowaniem ważnym tematem będą owoce obecnego i działającego w nas Ducha Świętego. Pierwszym z nich jest charakter bierzmowania rozumiany jako niezniszczalna więź wyciśnięta mocą celebracji ważnie sprawowanego sakramentu. „Charakter bierzmowania”, zastępowany często pojęciami „znamię” i „pieczęć”, dokonuje pewnego rodzaju „konsekracji”, na stałe poświęca chrześcijanina Chrystusowi i sytuuje go wśród dojrzałych członków wspólnoty Chrystusowej⁴³. Oprócz charakteru bierzmowania Tradycja Kościoła wymienia jeszcze innych dwanaście: miłość, radość, pokój, cierpliwość, uprzejmość, dobroć, wspaniałomyślność, łaskawość, wierność, skromność, wstrzemięźliwość, czystość⁴⁴. Wyrażenie „owoce Ducha Świętego” jest bliskie sformułowaniu: „dary Ducha Świętego”. W refleksji teologicznej ich liczba została dokładnie określona, same zaś dary otrzymały konkretną charakterystykę – usprawniają umysł (mądrość, rozum, umiejętność,

³⁹ Por. T. Schneider, *Znaki bliskości Boga. Zarys sakramentologii*, tł. J. Tyrawa, Wrocław 1995, s. 113-114.

⁴⁰ Por. B. Testa, dz. cyt., s. 153.

⁴¹ Por. KKK, 1285.

⁴² KK, 11.

⁴³ Por. B. Testa, dz. cyt., s. 165-167.

⁴⁴ Por. KKK, 1832.

rada) i wolę (męstwo, pobożność, bojaźń Boża). Przy pomocy tych darów Duch Święty przychodzi z pomocą ludzkiej słabości. Bez nich człowiek jest zdany jedynie na ludzkie siły i nie może uczestniczyć w nadprzyrodzonym życiu Boga⁴⁵.

Umocniony Duchem Świętym chrześcijanin jest wezwany do dania świadectwa Chrystusowi w świecie. Obowiązek ten został bardzo silnie zaakcentowany w konstytucji dogmatycznej o Kościele „Lumen gentium”. Ludzie świeccy – wyjaśniali uczestnicy Soboru – niezależnie do tego, kim są i jakie otrzymali od Boga dary, są odpowiedzialni za rozwój Kościoła i jego ustawiczne uświęcanie. Apostolstwo świeckich jest uczestnictwem w samej zbawczej misji Kościoła. Są miejsca, gdzie obecność i aktywność Kościoła może być zapewniona jedynie przez świeckich⁴⁶. Podstawą tego powołania jest uczestnictwo ludzi ochrzczonych i bierzmowanych w potrójnej funkcji Chrystusa: kapłańskiej, nauczycielskiej i królewskiej. Udział w funkcji kapłańskiej wyraża się w sprawowaniu kultu duchowego, skierowanego, mającego na względzie uwielbienie Boga i zabawienie ludzi. Wszystkie dobre uczynki ludzi świeckich, modlitwy, apostołskie przedsięwzięcia, życie małżeńskie i rodzinne, codzienna praca, wypoczynek, jeśli odbywają się w Duchu, a nawet utrapienia życia, gdy są cierpliwie znoszone, stają się duchowymi ofiarami, składanymi Bogu przez Jezusa Chrystusa wraz z ofiarą Ciała Pańskiego. W ten sposób ludzie świeccy poświęcają Bogu cały świat⁴⁷.

Udział w funkcji prorockiej wyraża się głównie w głoszeniu Chrystusa świadectwem życia i słowem, czyli w prowadzeniu działalności mającej na celu ewangelizację świata. Ma ona specyficzny charakter, ponieważ dokonuje się w zwykłych warunkach życia ludzkiego. Znakomitym terenem tej aktywności jest życie małżeńskie i rodzinne, kiedy małżonkowie są dla siebie nawzajem i dla swych dzieci świadkami wiary i miłości Chrystusa. Życie rodzinne może również być włączone w apostołat środowiskowy. Ma to miejsce wówczas, kiedy rodzinna chrześcijańska przykładem i świadectwem swoim przekonuje świat o grzechu i oświeca tych, którzy szukają prawdy⁴⁸.

---

⁴⁵ Por. H. Zieliński, *Gawędy o Duchu Świętym* (Biblioteka Dnia Pańskiego 31), Częstochowa 2004, s. 94.

⁴⁶ Por. KK, 33.

⁴⁷ Por. tamże, 34.

⁴⁸ Por. tamże, 35.

Z woli i mocy Chrystusa bierzmowani uczestniczą też w jego funkcji królewskiej, doświadczając królewskiej wolności i pokonując w sobie panowanie grzechu przez zaparcie się siebie. Według ojców Soboru służyć Chrystusowi, to znaczy panować. Za pośrednictwem wiernych świeckich Pan pragnie rozszerzać swe królestwo prawdy i życia, świętości i łaski, sprawiedliwości, miłości i pokoju. W królestwie Chrystusa każde stworzenie wyzwolone z niewoli skażenia otrzymuje wolność chwały synów Bożych⁴⁹.

Wykład dotyczący zaangażowania świeckich w ewangelizację współczesnego świata należałoby odnieść do społeczno-kulturowych i religijnych uwarunkowań życia współczesnego człowieka. Przyjęcie takiej perspektywy dałoby możliwość rzeczywistego zestawienia postulatów wysuwanych w dokumentach Kościoła pod adresem apostołstwa świeckich z konkretną rzeczywistością, jak ma być przeniknięta duchem ewangelicznym. W pełniejszym świetle zostaną ukazane te zjawiska, które wprost lub pośrednio godzą nie tylko w relacje człowieka z Bogiem, ale też w dobro samego człowieka, w jego godność i związane z nią podstawowe prawa. Warto w tym miejscu podkreślić, że właśnie deptanie tych praw wielokrotnie wywoływało zdecydowaną reakcję papieży w posoborowym nauczaniu Kościoła. Wobec warunków obrażających godność człowieka: głodu, nędzy, chorób, braku upowszechnienia kultury i pełnego dostępu do nauki, egoizmu, zniewolenia politycznego, ekonomicznego i moralnego⁵⁰ Paweł VI podjął obronę naturalnego prawa człowieka do rozwoju. Wokół tego prawa oscylują podstawowe treści społecznego nauczania papieża, podane najpierw w encyklice „*Populorum progressio*”. Papież rozumiał to prawo bardzo szeroko i analizował je w trzech wymiarach: osobistym, narodowo-państwowym i międzynarodowym⁵¹. Szeroki wykład na temat praw przysługujących człowiekowi jako osobie podjął Jan Paweł II. Papież nie zawahał się użyć pojęcia „anty-cywilizacji”⁵² na określenie zjawisk niszczących życie i depreczujących godność każdego człowieka, związanych głęboko z trzema podstawowymi kwestiami: rozpadem wiążącego charakteru norm moralnych, oddzieleniem prawa stanowionego od fundamentu moralnego oraz kryzysem

⁴⁹ Por. tamże, 36.

⁵⁰ Por. Paweł VI, *Populorum progressio*, Rzym 26.03.1967, wydanie polskie w: Jan XXIII, Paweł VI, Jan Paweł II, *Encykliki*, Warszawa 1981, 6. Stosowany skrót: PP.

⁵¹ Por. H. Skorowski, *Problematyka praw człowieka*, Warszawa 1996, s. 55-56.

⁵² Por. Jan Paweł II, List do Rodzin, Rzym 2.02.1994, wydanie polskie Watykan 1994, 13. Stosowany skrót: LR.

wiary⁵³. Jan Paweł II demaskując te zjawiska równocześnie wskazał, że sama godność człowieka wyznacza koncepcję praw absolutnych i integralnych. Termin absolutne oznacza, że człowiek nabywa je wraz z poczęciem. Prawa absolutne znajdują się poza normami stanowionymi przez człowieka, społeczeństwo czy władzę, są nienaruszalne i niezbywalne. Integralność wskazuje na jedność czy nierozdzielność całość wszystkich praw należnych osobie. Według papieża tak jak niepodzielna jest godność człowieka, tak też prawa człowieka stanowią jedność i każde z nich jest równie ważne, mimo zachodzących między nimi różnic. W nauczaniu papieża za integralnością praw przemawia także ich funkcja polegająca głównie na zabezpieczeniu i ochronie godności człowieka we współczesnej rzeczywistości społeczno-polityczno-gospodarczo-kulturowej⁵⁴. W katalogu praw człowieka, sformułowanym przez Jana Pawła, zostały wyłuszczone zwłaszcza dwa elementy: szczególna troska o prawo do życia i nienaruszalności ciała oraz tzw. indywidualizacja i uniwersalizacja praw człowieka⁵⁵.

4. KATECHEZA DOROSŁYCH W PRZYGOTOWANIU PIERWSZOKOMUNIJNYM DZIECI

Doświadczenia związane z katechezą inicjacyjną w Polsce nie pozostawiają wątpliwości, że przygotowaniu dzieci do Pierwszej Komunii świętej przeznaczają się najwięcej miejsca, a tradycje obecne w poszczególnych diecezjach są w tym względzie bardzo bogate. Wydaje się jednak, że zbyt słabo wykorzystywany jest ten moment dla katechezy dorosłych, przede wszystkim zaś rodziców. Podczas spotkań z rodzicami w wielu wypadkach porusza się przede wszystkim kwestie „techniczne”, dotyczące przebiegu uroczystości i rzeczy, jakie trzeba zakupić dla dziecka. Tymczasem potrzeba katechezy, która urażliwiłaby dorosłych na rzeczywistość Eucharystii i ich zadania konieczne dla pełnego wprowadzenia dziecka w żywy kontakt

⁵³ W. Polak, *Chrystocentryczny charakter moralnej odpowiedzi na wyzwania przelomu tysiącleci*, w: *Wyzwania moralne przelomu tysiącleci*, red. J. Nagórny, A. Derdziuk, Lublin 1999, s. 31-34.

⁵⁴ Por. H. Skorowski, *Prawa człowieka w nauczaniu społecznym Jana Pawła II*, w: *20-lecie pontyfikatu Jana Pawła II*, red. J. Krasieński, Warszawa 2000, s. 94-96; F. Mazurek, *Nauczanie Kościoła o prawach człowieka*, „Chrześcijanin w Świecie” 18 (1986) 3, s. 3-9.

⁵⁵ Por. H. Skorowski, *Prawa człowieka w nauczaniu społecznym Jana Pawła II*, w: *20-lecie pontyfikatu Jana Pawła II*, dz. cyt., s. 98-104.

z Jezusem Eucharystycznym. Jedną z ważniejszych kwestii będzie zwrócenie uwagi na wartość uczestnictwa w niedzielnej i świątecznej mszy świętej, którego bynajmniej nie można traktować jako spełnienie wyznaczonego przez Kościół obowiązku, ponieważ prowadzi to do zniechęcenia, poczucia obciążenia, a co gorsza zubaża znacząco bogactwo spotkania z Chrystusem w Słowie Bożym i Eucharystii⁵⁶. Uniknięcie takiej sytuacji domaga się głębszego i bardziej dynamicznego samowychowania do uczestnictwa w Eucharystii, poprzez poznawanie pełnego znaczenia sensu i znaczenia gestów i postaw podczas Mszy św., zgłębianie teologii sakramentu Eucharystii i jego znaczenia dla naszej codziennej egzystencji, zwłaszcza do podejmowanych ofiar, realizacji przykazania miłości bliźniego i budowania wspólnoty, o czym wspominał Jan Paweł II w encyklice „*Ecclesia de Eucharystia*”⁵⁷.

Należy również uczyć się świętowania niedzieli, odkrywając Boży wymiar odpoczynku. Chodzi o to, by ukazywać niedzielę nie tylko jako czas regeneracji sił, ale jako świętowanie wiary w Boga uświęcającego swój lud. Niedziela ma służyć pochyleniu się nad Biblią, dobrą katolicką książką, czy czasopiśmie, podjęciu z dziećmi – zwłaszcza dorastającymi – dyskusji na tematy ich nurtujące dotyczące wiary i moralności⁵⁸.

Dla wychowania eucharystycznego dzieci nie bez znaczenia pozostaje życie codzienne rodziców i pozostałych członków rodziny, uczestniczących w niedzielnej Mszy św. Ich sposób odnoszenia, wzajemne relacje, modlitwa lub jej brak, kultura słowa, są dla dziecka naturalnym źródłem doświadczeń, które mogą przełożyć się na jego osobisty stosunek do wiary w żywą obecność Chrystusa w Eucharystii oraz na uczestniczenie w niedzielnej Mszy św. „Na przykład umiejętność powitania gościa przychodzącego do domu, umożliwiła zrozumienie pozdrowienia i odpowiedzi na początku Mszy świętej, zdolność dzielenia posiłku z drugim człowiekiem wprowadza w rzeczywistość Komunii świętej”⁵⁹.

Rodzice, którzy głębiej zrozumieli wartość niedzieli i Eucharystii w rozwijaniu życia prawdziwie chrześcijańskiego, łatwiej i chętniej

---

⁵⁶ Por. A. Offmański (red.), *W drodze do Eucharystii. Materiały katechetyczno-duszpasterskie inicjacji eucharystycznej*, Szczecin 2000, s. 67.

⁵⁷ Por. Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharystia*, wydanie polskie, Kraków 2003, 24. Stosowany skrót: EdE.

⁵⁸ Por. A. Offmański, dz. cyt., s. 68.

⁵⁹ E. Osewska, J. Stala, *W kierunku katechezy rodzinnej*, Kielce 2003, s. 247.

włączają się w formację eucharystyczną dzieci, przy czym również w tym względzie potrzebna jest odpowiednia katecheza. Jej treść powinna być skoncentrowana wokół zadania bezpośrednio związanych z formacją eucharystyczną dziecka. Jednym z takich zadań jest wprowadzenie dziecka w „przestrzeń” sprawowanej Mszy świętej. Chodzi o zapoznanie dziecka z budynkiem kościelnym, znajdującymi się w nim przedmiotami, panującą w nim atmosferą, wówczas, kiedy nie są celebrowane nabożeństwa. W ten sposób dziecko otrzyma możliwość dokładniejszego przyjrzenia się świątyni z zewnątrz i wewnątrz. Odmienności wystroju jej wnętrza w wielu wypadkach inspirowane dziecko do zadawania pytań. W ten sposób tworzy się dogodna sytuacja do podania dziecku przynajmniej elementarnych informacji o Mszy św. i przygotowania dziecka do odpowiedzialnego i czynnego udziału w sprawowanych obrzędach. Warto przy tym podkreślić, że dziecko aktywniej włączy się w uczestnictwo we Mszy św., jeśli będzie wprowadzane systematycznie w modlitwę i liturgię w obszarze rodzinnego domu. Zadaniem rodziców jest też nauczanie dziecka rozumienia gestów, symboli i pojęć specyficznych dla sprawowanej liturgii. Znaczna ich część wykorzystywana jest w komunikacji międzyludzkiej. Jeśli dziecko nie zostanie wychowane do przyjęcia i docenienia znaków i gestów używanych w dniu codziennym, trudno mu będzie zrozumieć symbolikę Mszy św. i akcji liturgicznej⁶⁰.

5. METODYKA KATECHEZY DOROSŁYCH

Katecheza dorosłych wymaga zastosowania określonej metodyki. W tym względzie wyjątkowe miejsce zajmują: dialog, świadectwo katechety, przejrzystość, systematyczność i organiczność w przekazywaniu prawd, uwzględnianie sytuacji dorosłego we współczesnym świecie⁶¹. Katecheza taka rozwija się najlepiej w pracy z małymi grupami – do trzynastu osób, i nie może być utożsamiana jedynie z naukami stanowymi, wygłaszanymi głośno i z patosem. Jakkolwiek dialog jest postulowaną metodą, ponieważ pozwala unikać autorytatywnego stylu prowadzenia zajęć i pobudza katechizowanych do aktywnego uczestnictwa, w katechezie dorosłych mogą też znaleźć zastosowanie inne formy: wykład informacyjny, dyskusja, rozmowa

---

⁶⁰ Por. tamże, s. 246-248.

⁶¹ Por. K. Misiaszek, *Katecheza dorosłych w dokumentach Kościoła*, art. cyt., s. 58.

poszukująca, samokształcenie. Katecheza dorosłych powinna przyjąć postać nauczania wychowującego, pogłębiającego świadomość religijną i kształtującego określone postawy⁶².

Próba metodycznego uporządkowania katechezy dorosłych pozwala wyodrębnić przynajmniej główne jej modele: przekazu, skoncentrowany na osobie, odpowiedni, dydaktyczny i dysonansu. Najbardziej popularnym w Polsce jest model przekazu, w którym akcent położony jest – zgodnie z nazwą, na przekaz wiedzy, połączony z systematycznym wyjaśnianiem rzeczywistości wiary. Model ten posiada typowo dydaktyczny charakter. Przekaz wiedzy dokonuje się w relacji nadawca-odbiorca, co w praktyce uniemożliwia odbiorcy katechezy stawianie pytań i dzielenie się własnym doświadczeniem.

Od modelu przekazu różni się zasadniczo model skoncentrowany na osobie, ponieważ w centrum uwagi zostaje postawiona osoba. Troska o jej rozwój religijny jest odnoszona do rozwoju osobowego, samoświadomości, wewnętrznego obrazu siebie, przemian dokonujących się w człowieku i jego relacji do innych. W katechezie uwzględnia się też doświadczenia katechizowanego domagając się ich interpretacji. Uczestnik katechezy jest zaproszony do dzielenia się własnymi spostrzeżeniami, przemyśleniami i odczuciami w odniesieniu do jakiego religijnego zagadnienia. Jest to znakomita okazja do wyrażenia własnych przeżyć religijnych, czy do rozmowy o kwestiach wiary z równoczesnym uczeniem się języka religijnego. W takim ujęciu katecheza jest integralnie złączona z życiem osoby.

W modelu odpowiednim ważnym czynnikiem dla zrozumienia natury wiary jest zaangażowanie się dorosłego człowieka w zmianę uwarunkowań społecznych, politycznych, ekonomicznych, kulturalnych i religijnych. Warunkiem zrozumienia wiary chrześcijańskiej jest solidarność z ludźmi doświadczającymi biedy, wyzysku, cierpienia i podjęcie działań prowadzących do zmiany tej sytuacji.

Model dydaktyczny bierze pod uwagę konieczność zastosowania w katechezie teorii edukacyjnych, które uwzględniają specyfikę procesu uczenia się osób dorosłych. Uwzględnia się między innymi, że człowiek dorosły winien być w pełni zaangażowany w tworzenie własnego procesu uczenia się, zaś właściwe odkrycie potrzeb i oczekiwań potencjalnych uczestników jest niezbędnym warunkiem do przygotowania dobrego projektu katechezy dorosłych. Istotne miejsce w tym modelu zajmują nauczyciele dobrze przygotowani pod kątem

---

⁶² Por. A. Potocki, *Katecheza dorosłych w przemianie*, art. cyt., s. 73-74.

pedagogiczno-psychologicznym, ale także wyróżniający się umiejętnością kierowania grupą. Pierwszy etap ich pracy polega na odkryciu i analizie potrzeb potencjalnych uczestników. Służy to przygotowaniu projektu katechezy. Projekt ten zostaje przedstawiony uczestnikom katechezy i poddany ich ocenie. Tak więc analizując kontekst życia katechizowanych nauczyciel określa cele i przedmiot katechezy, a następnie przygotowuje program, z propozycją zastosowania konkretnych metod i środków.

U podstaw modelu dysonansu leży teoria rozdźwięku. W tym modelu najistotniejszą rolę dogrywa dorosły, będący twórcą procesu edukacyjnego na katechezie. Dorosły sam inicjuje proces uczenia się szukając odpowiedzi na nurtujące go pytania egzystencjalne. W ten sposób budzi się w katechizowanym świadomość dysonansu między tradycyjnym chrześcijańskim wychowaniem a nowym kontekstem społecznym. W dalszej kolejności tworzy się sytuację edukacyjną, która umożliwi ocenę myślenia, działania i postaw oraz ich wpływu na sposób i styl życia⁶³.

WNIOSKI

Niniejsza refleksja pokazuje bardzo wyraźnie, że inicjacja chrześcijańska dzieci i młodzieży może stanowić znakomitą okazję do prowadzenia katechezy dorosłych, adresowanej zwłaszcza do rodziców. Treść tej katechezy będzie zróżnicowana w zależności od przyjmowanego sakramentu. Wraz z rozwojem dziecka i jego formacją chrześcijańską dorosły ma możliwość pogłębienia tajemnicy chrztu świętego, Eucharystii i bierzmowania. Nie chodzi tu jedynie o przekaz podstawowych prawd teologicznych odnoszących się do wymienionych sakramentów, ale też o pokazanie ich znaczenia dla egzystencji człowieka. W katechezie dorosłych związanej z sakramentami inicjacji chrześcijańskiej uwagę należy zwrócić na metodykę, która musi uwzględniać sytuację osoby dorosłej i metody stosowane w pracy z dorosłymi.

---

⁶³ Por. H. Lombaerts, *Poszukiwanie współczesnych modeli katechezy dorosłych*, „Katecheta” 3(2002), s. 6-11.

Catechesi degli adulti nella prospettiva dell'iniziazione cristiana dei bambini e della gioventù

La letteratura teologico-pastorale indica le diverse forme e modelli della catechesi degli adulti e modalità della sua realizzazione. La presente riflessione inquadra il problema della catechesi degli adulti nella prospettiva dell'iniziazione cristiana dei bambini e della gioventù. Il contenuto della catechesi è sempre legato con il sacramento a cui viene fatta la preparazione. Seguendo le tappe evolutive di un bambino e della sua formazione cristiana, l'adulto trova l'occasione di approfondire il mistero del battesimo, dell'Eucaristia e della cresima. Non si tratta solamente di trasmissione delle verità fondamentali e dei principi teologici vincolati con i sacramenti dell'iniziazione cristiana, ma della loro rilevanza per la vita della persona. Nella catechesi degli adulti legata con i sacramenti dell'iniziazione bisogna ricordare di una metodologia, che fa il riferimento alla situazione esistenziale della persona adulta, al contesto della vita della persona e ai metodi del lavoro con gli adulti.

Ks. Stanisław Dziekoński